

مردی رها از قفس تن!

به یاد سیدباقر مظفرزاده معلم و مترجم بزرگ

اسفندیار معتمدی

از آن‌ها هم مظفرزاده بود؛ پژوهشگر علم، پژوهشگر آموزش و پرورش، پژوهشگری پیگیر، فروتن و پرشور و حرارت برای یاد گرفتن و یاد دادن. در سازمان کتاب‌های درسی هرگاه کارشناسان به مسئله‌ای برمی‌خوردند و با شکی در یک موضوع برای آن‌ها پیش می‌آمد، مظفرزاده راهگشا بود. بی‌درنگ به یک منبع معتبر مراجعه می‌کرد و بدون آنکه خود به داوری برخیزد، با استفاده از مآخذ کارگشایی می‌کرد.

مظفرزاده دریافته بود که راه تحول در ایران نوسازی کشور در رشته‌های گوناگون اجتماعی، فرهنگی و علمی است. او که معلم شیمی بود و احساس مسئولیت می‌کرد تصمیم گرفت علم و روش آموزش پیشرفته آن را از منابع اصلی بگیرد، از این‌رو به آموختن زبان خارجه پرداخت و از راه ترجمه به پیشرفت دست یافت.

اما چگونه می‌توان به این پیشرفت‌ها دست یافت؟ خودش می‌گوید: «تنها یک راه در برابر خود می‌دیدم. می‌گویند که زبان خارجی اسلحه‌ای است در مبارزه زندگی، بنابراین چاره‌ای جز آشنایی با یک زبان خارجی در برابر خود نمی‌دیدم تا بتوانم با استفاده از کتاب‌ها به آن زبان، این عقب‌ماندگی را تا آنجا که در توان دارم جبران کنم. بنابراین از سال ۱۳۴۰ به ترجمه متن‌ها در رشته تخصصی خود -شیمی- پرداختم. از ساده‌ترین

بعد از وفات، تربت ما در زمین مجوی در سینه‌های مردم عارف مزار ماست

در میان معلمان معاصر کشورمان کسانی را می‌شناسیم که عاشقانه و آگاهانه تا جان در بدن داشتند کوشیدند تا مشعل علم و فرهنگ را روشن نگه دارند و بازار فکر و اندیشه را رونق بخشند. یکی از این معلمان نامدار که در اوج انسانیت و استغنا وصیت کرد پس از فوت، بدنش را در اختیار گروه آناتومی دانشکده پزشکی دانشگاه تهران قرار دهند تا دانشجویان با تشریح آن به پیشرفت علم کمک کنند، شادروان سیدباقر مظفرزاده رودسری بود. مظفرزاده معلم بود. در کلاس شیمی درس داد. در سازمان کتاب‌های درسی ایران کارشناسی کرد. در خانه و کتابخانه به تألیف و ترجمه پرداخت. بدن خود را در ورزش و کوه‌پیمایی تقویت کرد، و بالاتر از آن روح خود را با درگیر شدن با زندگی و آثار اندیشمندان و خدمتگزاران بزرگ بشریت تا آنجا که ممکن بود، تعالی بخشید.

من در سال ۱۳۵۵ در سازمان کتاب‌های درسی با مظفرزاده آشنا شدم. آن زمان این سازمان، مرکزی برای پژوهندگان آموزش و پرورش و نویسندگان کتاب‌های درسی بود. عبدالحسین مصحفی، هوشنگ شریف‌زاده، حسین مجذوب، غلام‌رضا عسجدی، حسن انوری، دکتر سید محمدحسینی بهشتی (شهید بهشتی) و بسیاری از کسان دیگر در آن‌ها به کار جدی مشغول بودند. یکی

کار شروع کردم. تست برای دانش‌آموزان تهیه می‌کردم که سپس به صورت کتاب انتشار یافت. در پی آن دانستنی‌های شیمی، ترجمه مسائل مسابقات شیمی، عناصر جهان (با همکاری احمد خواجه نصیر طوسی)، سرگرمی‌های شیمی، تست‌های هوش، زندگی بدون دارو، ذرات بنیادی، تاریخ جامع شیمی، عمر خیام: زندگی و آثار، رازهای روان، حقیقت و راه‌های شناخت آن و سرانجام الصیدنه فی‌الطب - داروشناسی در پزشکی از ابوریحان بیرونی [این کتاب ۱۲۰۰ صفحه است که به معرفی هزاران گیاه دارویی پرداخته]، که به چاپ رسید. (دو فصل‌نامه میراث علمی اسلام و ایران. شماره نخست بهار و تابستان ۱۳۹۱)

مظفرزاده یکی از بزرگ‌ترین مروجان آموزش علوم در ایران بود. او در مجله‌های علمی سخن، یکان، و ماهنامه آموزش و پرورش مقاله‌های علمی دست اول را می‌نوشت. او وقتی دست به ترجمه کتابی می‌زد که ابتدا آن را خوب خوانده و درک و فهم کرده بود و نیاز جامعه و جوانان را به استفاده از آن احساس می‌کرد. مظفرزاده بر این باور بود که «زندگی انسان‌های بزرگ سرمشقی است برای جوانان و لذا زندگی‌نامه آنان اهمیت تربیتی عظیمی دارد. اما برای ارزیابی درست نقش هر دانشمند بزرگ در پیشرفت علم لازم است بدانیم دیگر دانشمندان در رشته مورد نظر چه کرده‌اند، (پیش‌گفتار تاریخ شیمی) «کار هر دانشمند با تلاش‌های دانشمندان پیشین پیوندی ناگسستنی دارد. هر کار علمی زمینه‌ساز کار بزرگ‌تر می‌شود تا به کشف قانون بینجامد و پایان کار هر پژوهشگر سرآغازی است برای کار «پژوهشگر دیگر» (همان مأخذ)

مظفرزاده با ترجمه و تألیف به ویژه کاری که در کتاب‌های درسی انجام داد، راه و روش پژوهشگری را تا زنده بود به جوانان کشور نشان داد و وصیت کرد که پس از فوت جسدش در اختیار بخش آناتومی دانشکده پزشکی دانشگاه تهران قرار گیرد تا دانشجویان با بدنش به پژوهش ادامه دهند و رازهای تازه‌ای کشف کنند.

مظفرزاده در پاسخ این پرسش که چه توصیه‌ای برای نوجوانانی که در آغاز راه پژوهش علمی هستند دارید، می‌گوید: «دانشمندان بزرگ انسان‌های سخت‌کوش و فروتن‌اند، به کار عشق می‌ورزند و برای رسیدن به هدف‌های عالی انسانی خود از هیچ‌گونه فداکاری دریغ ندارند» او خود از انسان‌های سخت‌کوش، فروتن، عاشق و فداکار بود و همه‌جانبه در راه انسانیت کوشید.

این معلم بزرگ در ۹۳/۱۰/۲۵ درگذشت.

یادش گرامی باد